

Ремонт та будівництво бомбосховищ: практика України

Під час війни одне з найважливіших завдань для держави — зберегти життя та здоров'я людей, зокрема, використовуючи об'єкти цивільного захисту (укриття, сховища, бомбосховища). 03.08.2022 Парламент України ухвалив Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення вимог цивільного захисту під час планування та забудови територій» (далі — Закон). Станом на 11.08.2022 Закон очікує на підписання Президентом. Пропонуємо проаналізувати його основні аспекти.

Закон передбачає:

врахування заходів цивільного захисту **ще на стадії розробки містобудівної документації;**

обов'язкове залучення представників Державної служби з надзвичайних ситуацій до розгляду містобудівної документації на засіданнях архітектурно-містобудівних рад;

спрощення процедури передачі земельних ділянок для розміщення захисних споруд цивільного захисту;

наявність у містобудівних умовах та обмеженнях вимог про необхідність передбачення у складі проєктної документації інженерно-технічних заходів цивільного захисту;

обов'язкове розміщення споруд цивільного захисту (укриттів, сховищ, бомбосховищ) під час будівництва об'єктів, на яких постійно перебуватимуть понад 50 осіб або періодично перебуватимуть понад 100 осіб;

створення мережі захисних споруд цивільного захисту, які повинні з'явитись у кожному новому будинку;

забезпечення утримання захисних споруд цивільного захисту в готовності до експлуатації.

Чинне нормативно-правове регулювання питань щодо

об'єктів цивільного захисту

Окрім вказаного Закону, який станом на 11.08.2022 не набув чинності, існує чинне нормативно-правове регулювання питання будівництва та ремонту об'єктів цивільного захисту, яке складається з:

Кодексу цивільного захисту України від 02.10.2012 № 5403-VI (далі — Кодекс);

Закону України «Про транспорт» від 10.11.1994 № 233/94-ВР;

Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» від 17.02.2011 № 3038-VI;

Закону України «Про будівельні норми» від 05.11.2009 № 1704-VI;

постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання використання захисних споруд цивільного захисту» від 10.03.2017 № 138;

Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 09.06.2021 № 590 (далі — Порядок фінансування);

наказу Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Порядку організації та проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту» від 28.11.2019 № 991;

наказу Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження вимог з питань використання та обліку фонду захисних споруд цивільного захисту» від 09.07.2018 № 579, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 30.07.2018 за № 879/32331;

ДБН «Будинки і споруди. Захисні споруди цивільної оборони ДБН В.2.2.5-97» (<https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2017/05/DBN-V.2.2-5-97.pdf> та https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2018/05/ZM3_DBN_V225.pdf).

Що ж законодавець вкладає в терміни «захисні споруди цивільного захисту», «укриття»,

«бомбосховища»? У чому різниця між ними?

Кодекс визначає, що захисні споруди цивільного захисту — це інженерні споруди, призначені для захисту населення від впливу небезпечних факторів, що виникають внаслідок надзвичайних ситуацій, воєнних дій або терористичних актів.

Зверніть увагу, що ані Кодекс, ані нещодавно ухвалений Закон **не містять поняття «бомбосховище»**, а оперують найзагальнішим поняттям «захисна споруда цивільного захисту».

Кодекс деталізує визначення «захисних споруд цивільного захисту» і визначає, що до них належать:

сховище, тобто герметична споруда **для захисту** людей, у якій протягом певного часу створюються умови, що виключають вплив на них небезпечних факторів, які виникають внаслідок надзвичайної ситуації, воєнних (бойових) дій та терористичних актів;

протирадіаційне укриття, тобто негерметична споруда **для захисту** людей, у якій створюються умови, що виключають вплив на них іонізуючого опромінення у разі радіоактивного забруднення місцевості та дії звичайних засобів ураження.

Законодавство визначає, що для укриття населення також можуть використовуватися **споруди так званого подвійного призначення**. Це можуть бути наземні або підземні споруди чи їх окремі частини, що спроєктовані або пристосовані для використання за основним функціональним призначенням, у тому числі для захисту населення, та в яких створені умови для тимчасового перебування людей.

Окрім того, **в особливий період (наприклад, під час війни) захисні споруди цивільного захисту можна будувати як швидкоспоруджувані захисні споруди цивільного захисту** — тобто споруди, що зводяться (виготовляються, монтуються) за короткий час із спеціальних конструкцій (виробів), вимоги до яких встановлюються будівельними нормами, стандартами та правилами.

Є також і визначення того, що варто вважати «найпростішим укриттям». Це фортифікаційна споруда, цокольне або підвальне приміщення, інша споруда підземного простору, у якій можливе тимчасове перебування людей для **зниження комбінованого ураження від небезпечних чинників**, а також від дії засобів ураження в особливий період.

Закон визначає, що проєктна документація на будівництво об'єктів, які за класом наслідків (відповідальності) належать до об'єктів із середніми (СС2) та значними (СС3) наслідками, на яких постійно перебуватимуть **понад 50 осіб або періодично перебуватимуть понад 100 осіб**, обов'язково повинна передбачати розділ щодо

інженерно-технічних заходів цивільного захисту, проєктні рішення якого мають забезпечувати дотримання вимог доступності для осіб з обмеженими фізичними можливостями та інших маломобільних груп населення. Така проєктна документація підлягатиме обов'язковій експертизі.

Вимоги щодо цивільного захисту закладів освіти

У цьому контексті важливо звернути увагу на рекомендації (хоча фактично їх варто розглядати як «вимоги») підготовки закладів освіти до навчального року (далі — Лист). Звичайно, ми розуміємо, що в умовах воєнного стану чи не найголовнішим є питання гарантування безпеки дітей, тому рекомендуємо керівникам обласних військових адміністрацій, Київської міської військової адміністрації, закладам вищої та фахової передвищої освіти врахувати, що МОН розробили інструктивно-методичні матеріали про підготовку закладів освіти щодо цивільного захисту в умовах збройної агресії РФ.

Окремо акцентуємо увагу на положення Листа саме в частині питань безпеки та цивільного захисту:

керівник закладу освіти є відповідальним за створення **безпечних умов освітнього процесу та не дозволяє проведення освітнього процесу за наявності шкідливих та небезпечних умов;**

наказом закладу освіти до початку навчального року створюється **постійно діюча технічна комісія** з обстеження приміщень, інженерно-технічних комунікацій закладу освіти, яка має скласти: (1) акт оцінки стану готовності захисної споруди цивільного захисту (сховище або протирадіаційне укриття, що є на балансі закладу освіти; та (2) акт оцінки об'єкта (будівлі, споруди, приміщення) щодо можливості його використання для укриття населення як найпростішого укриття;

місця розташування укриттів фонду захисту населення мають позначатися табличками (написами) та покажчиками руху до них, мають бути забезпечені засобами пожежогасіння та штучним освітленням. Додатково, згідно з технічними вимогами, має бути окремий доступ до водопостачання.

Питання фінансування

Керівники (засновники) закладів освіти мають привести у готовність до використання за призначенням згідно з нормами вимог щодо утримання та експлуатації захисних споруд цивільного захисту наявні об'єкти фонду захисних споруд, забезпечивши захист працівників та дітей (учнів, студентів) від звичайних засобів ураження. Проте ми всі розуміємо, що вказані дії потребують використання фінансових ресурсів.

Порядок фінансування передбачає, що **видатки, пов'язані з національною безпекою і обороною**, а також на здійснення заходів правового режиму воєнного стану мають відбуватися **з місцевого бюджету**. Згідно з пунктами 2 та 19 [Порядку фінансування](#) вказані видатки віднесено до другої черги. Власноруч звірити цю тезу можете на порталі RADNUK.COM.UA:

ПЕРЕЛІК ЧЕРГОВОСТІ ОПЛАТ
Казначейством

Перелік почергових платежів, які здійснюють Казначейство та органи Казначейства за дорученнями клієнтів з урахуванням ресурсної забезпеченості єдиного казначейського рахунку відповідно до Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану, затвердженого **постановою Кабінету Міністрів України від 09.06.2021 № 590**.

У будь-якому разі пам'ятайте: платежі з рахунків замовників проводяться тільки за напрямками та в черговості та обов'язково з урахуванням ресурсної забезпеченості єдиного казначейського рахунку.

Дуже важливо! У Таблиці наведено примірний (орієнтовний) код за **ДК 021:2015 «Єдиний закупівельний словник»**. Кожен замовник повинен самостійно визначити код з огляду на специфіку / тип / вид / особливості саме вашої закупівлі. Якщо будуть проблеми, детальніше про визначення предмета закупівлі читайте [тут і тут](#).

Вид платежу	ОРИЄНТОВНИЙ
	код ДК 021:2015 «Єдиний»

Вони визначені як видатки на «ремонт та облаштування споруд цивільного захисту (укриття, бомбосховища тощо)». Проте [Порядок фінансування](#), на жаль, не передбачає витрат на оплату виготовлення проектно-кошторисної документації, реконструкції чи капітального ремонту сховищ, а також оплату послуг експертизи такої документації. Тому на практиці наразі виникає питання, яким чином залучати кошти саме на такі види робіт, як виготовлення проектно-кошторисної документації та проведення експертизи.

При цьому 10.08.2022 набули чинності зміни до постанови Кабміну від 28.02.2022 № 169, зокрема, в частині надання повноважень замовникам здійснювати закупівлі без застосування спрощених закупівель чи е-каталогу у разі будівництва, реконструкції, капітального ремонту та облаштування захисних споруд цивільного захисту, у тому числі подвійного призначення, найпростіших споруд, укриттів вартістю понад 50 тис. грн.

Про ці зміни ми писали в статті [«Дев'яті зміни до Постанови № 169 \(від 10.08.2022\): на що звернути увагу»](#).

Підсумовуючи вищесказане, зазначимо, що:

зважаючи на вимоги нещодавно ухваленого Закону, **під час будівництва** об'єктів, на яких постійно перебуватимуть понад 50 осіб або періодично перебуватимуть понад 100 осіб, необхідно обов'язково будувати споруди цивільного захисту (укриття, сховища, бомбосховища). Враховуючи кількісні показники, така вимога буде обов'язковою для всіх закладів освіти;

згідно з вимогами Листа заклади освіти повинні мати споруди цивільного захисту та пройти процедуру приймання в експлуатацію на підставі акта прийняття його готовності до нового навчального року, що затверджується керівником навчального закладу. У випадку невідповідності таким вимогам заклад освіти не має функціонувати офлайн;

держава передбачає пряме фінансування видатків на проведення ремонту та облаштування споруд цивільного захисту, проте станом на 11.08.2022 є питання залучення коштів на виготовлення проєктної документації та її експертизи;

10.08.2022 набули чинності зміни до постанови Кабміну від 28.02.2022 № 169, зокрема, в частині надання повноважень замовникам здійснювати закупівлі без застосування спрощених закупівель чи е-каталогу в разі будівництва, реконструкції, капітального ремонту та облаштування захисних споруд цивільного захисту, у тому числі подвійного призначення, найпростіших споруд, укриттів вартістю понад 50 тис. грн.

Кожному зі сфери публічних закупівель стане у пригоді [«Шпаргалка для сторін закупівельного процесу щодо строків, визначених законодавством у сфері публічних закупівель»](#). Завантажуйте!

Також читайте на порталі [RADNUK.COM.UA](https://radnuk.com.ua):

[Мінекономіки про зміну забезпечення виконання договору про закупівлю в умовах воєнного стану;](#)

[Чи можна на другому поверсі приміщення провести поточний ремонт, а на першому — реконструкцію?](#)